

20/2012

Tarinoita Fasbookista

Arvio teoksesta Miller, Daniel (2011): Tales From Facebook, Polity Press, USA S. 218

Anna Haverinen

Muistan lapsuudestani 1980-luvulla, kuinka television vaaroista varoiteltiin. Ei saanut istua liian lähellä tai liian montaa tuntia päivässä. Puhuttiin säteilyvaaroista ja siitä, kuinka televisio passivoi ihmisiä. Sittenkin keskustelu siirtyi suhteellisen samanlaisena kotitietokoneisiin ja myöhemmin matkapuhelimiin. Nykyään yksi suosituimpia paheksunnan ja kritiikin kohteita on Facebook, joka on noin 800 miljoonan ihmisen globaalisti käyttämä sosiaalinen internetsivusto, missä ihmiset jakavat valokuvia, videoita ja lyhyitä kertomuksia – statuksia – elämästään ja ajatuksistaan, pelaavat pelejä sekä ylläpitävät ja luovat erilaisia ihmissuhteita. Perustamisvuotensa 2004 jälkeen Facebook on herättänyt keskustelua muun muassa alati muuttuvista käyttäjäehdoistaan ja säännöistään sekä julkisuuden ja yksityisyyden hämärtymisestä. Nykyään yksi suosituimmista kysymyksistä uudelle tuttavuudelle on “oletko Facebookissa?”, joka ilmeisesti määrittelee ihmisen kiinnostuksen verkostoitumiseen internetin välityksellä sekä kiinnostuksen nykyteknologiaa kohtaan.

Facebook tuntuu olevan eräänlainen 2010-luvun kuuma peruna, joka jakaa ihmiset sen puolustajiin ja vastustajiin. *Tales from Facebook* (2011) pureutuu Facebookin olemukseen materiaalisen kulttuurin professorin Daniel Millerin (University College London) johdolla. Miller käsittelee Facebookia kahdentoista etnografisen henkilökuvauksen kautta, jotka hän on koostanut useiden haastateltavien kokemuksista säilyttääkseen informanttiansa anonymiteetin. Teos sijoittuu Trinidadin Karibianmerelle, missä Miller on suorittanut pitkäaikaisimmat kenttätyönsä viimeisen 20 vuoden ajan ja julkaissut trinidadilaisista muun muassa teokset *Capitalism: An Ethnographic Approach* (1997) sekä *The Internet: An Ethnographic Approach* (2001, yhdessä Don Slaterin kanssa). ”I anticipate that Trinidadian usage will not just be distinctive but also in some ways ahead of the game. That while innovation in Facebook as infrastructure will come from the company, ideas about what one can do

with Facebook may arise first in a place such as Trinidad”, Miller (2011, xiv) muun muassa perustelee valintaansa.

Miller kirjoittaa, ettei pyri yleistämään tutkimustaan kattamaan koko Facebookia. *Tales from Facebook* on nimensä mukaisesti tarinoita, joiden toteutuksessa kirjoittaja palaa periantropologiseen matkakertomukseen. Varsinaista tieteellistä analyysia, Millerin viittatoista teesiä, lukija pääsee nauttimaan vasta teoksen viimeisessä kolmanneksessa.

Kahdentoista henkilökuvan matka

Miller ohjeistaa lukijaa teoksensa alussa pitämään mielessä, että henkilökuvien kirjoitustyyli on tarkoituksellisen novellimainen, minkä vuoksi hän pyytää akateemisilta lukijoilta myös kärsivällisyyttä odottaa analyysia teoksen loppuun. Populaari tyyli kattaa kuitenkin *Tales from Facebookin* kauttaaltaan, sillä esimerkiksi erillistä lähdeviiteluettelo teoksesta ei löydy, vaan viittaukset on piilotettu alaviitteisiin.

Kuten aiemmin mainitsin, henkilökuvat eivät ole puhtaita yhden yksittäisen henkilön potetteja, vaan koosteita useiden ihmisten kertomuksista. Valinta tuntuu aluksi oudolta, mutta tekstistä itsestään ei kuitenkaan paljastu epäyhdenmukaisuuksia, vaan Miller on luonut taitavia tarinoita ihmisistä erilaisine motiiveineen ja elämäntilanteineen Facebookin puitteissa. Nämä motiivit ja elämäntilanteet ovat yllättävän samaistuttavia kenelle tahansa Facebookissa navigoivalle käyttäjälle – myös siis minulle itselleni.

Usean henkilön kohdalla Miller pohtii yksityisyyden ja julkisuuden tematiikkaa, jolloin Facebook on joko väline ylläpitää julkisuutta ja hallita yksityisyyttä. Millerille selkeästi mieleinen termi on “bakkanaali”, joka tarkoittaa trinidadilaisessa kontekstissa skandaalia, jota joko tavoitellaan aktiivisesti tai yritetään välttää tietoisesti julkisuuskuvan hallinnalla. Trinidadilaisten englannin kielessä Facebook kääntyy Fasbook-sanaksi, jolloin fas liittyy nimenomaan bakkanaaliin ja skandaaliin. Miller viittaaakin enemmän nimenomaan Fasbookiin kuin Facebookiin. Miller antaa ymmärtää, että Facebookin uudelleen nimeäminen on nimenomaan trinidadilaisten erityinen kulttuurinen piirre, jota ei muualla esiinny. Tämä on hiukan harhaanjohtavaa, sillä esimerkiksi suomeksi Facebook kääntyy “naamakirjaksi”, joka ei terminä kuitenkaan viittaa skandaalimaisuuteen vaan lähinnä puhekieleen omaksuttuun käytäntöön ja vieraskielisten sanojen välttämiseen esimerkiksi tekstiviestikommunikoinnissa.

Yksi esimerkkitapaus Fasbookista on trinidadilainen laulajatar, joka joutuu kohtaamaan skandaalin intiimin videon levitessä kulovalkean tavoin Facebookin avulla. Laulajatar joutuu kohtaamaan bakkanaalin täyden voiman sosiaalisen median salamannopean levityksen vuoksi, mutta vanhan englanninkielisen sanonnan mukaan “there is no such thing as bad publicity” ja laulajatar kykeneekin kääntämään tilanteen omaksi edukseen.

Muissa tapauksissa muun muassa tyttö- ja poikaystävien pettäminen on tullut Facebookin myötä trinidadilaiselle nuorisolle yhä monimutkaisemmaksi sosiaaliseksi

peliksi, jossa nuorten on tarkkailtava jatkuvasti ympäristöään mahdollisen paljastuksen pelossa, sillä kuka tahansa voi kirjoittaa tai ladata kuvan uskottomasta käytöksestä – ja jälleen lietsoakseen juoruilevaa ja skandaalimaista käytöstä.

Facebookin vaikutus sosiaalisiin suhteisiin, niiden laatuun ja määrään yksilö- ja yhteisötasolla, on Millerin mukaan sivuston suurin saavutus. Facebook saattaa mahdollistaa yksilön sosiaalisuuden verkossa, vaikka hänellä ei olisi siihen resursseja kasvokkaisessa maailmassa johtuen joko huonosta sosiaalis-ekonomisesta taustasta tai perheen ja kulttuurin paineesta. Sivusto voi kuitenkin aiheuttaa addiktiivisuutta ja lietsoa tätä kautta antisosiaalisuutta yksilön työ- tai kouluympäristössä.

Tyhjä lupaus

Tales from Facebook on sivuston käyttäjille ymmärrettävä, mutta esimerkiksi sivuston ulkopuolisille tai vaikkapa kahdenkymmenen vuoden kuluttua se ei avaudu tutkimuksena, populaarina tai akateemisena, sillä se ei esittele tarpeeksi yksityiskohtaisesti mitä tai mikä Facebook on ollut tutkimuksen tekovaiheessa 2009–2010. Tämä on ollut ilmeisesti tietoinen valinta teoksen akateemisen luottavuuden hinnalla ja luo siksi teokselle myös Akilleen kantapäähän. Tulevaisuuden lukijoille, joille Facebook todennäköisesti on historian havinaan jäänyt ilmiö, kuten itselleni esimerkiksi on Altavista hakukoneena ja Koulukaverit.com suomalaisena sosiaalisen median esiasteena, jää myös Millerin teos vain koosteeksi tarinoita trinidadilaisten näkökulmasta.

Millerin teoksen ansioksi luettakoon teoksen analyysin kattavuus Facebookin vaikutuksista yksityisyyden ja julkisuuden käsitteisiin, sosiaalisten suhteiden muodostumiseen ja ylläpitämiseen sekä yksilöllisen identiteetin sekä yhteisöllisyyden rakentumiseen paikallisella tasolla. Facebook onkin luonut tutkijoille fantastisia ongelmia pohdittavaksi. Se on muuttanut globaalisti muun muassa sosiaalisten suhteiden arvottamista, sillä aikaisemmat jyrkät rajat tuttavien, ystävien, kollegan ja perheenjäsenen välillä ovat muuttuneet Facebookin luomissa puitteissa. Identiteettimme koko kirjo aina työympäristöistä ystävä- ja harrastuspiireihin sekä perheisiin on vihdoinkin mahdollista nivoa yhden käyttöliittymän puitteisiin. Tämä on myös Facebookin tarkoitus, sillä voittoa tavoittelevana yrityksenä se ei suinkaan tarjoa sivustoa hyvää hyvyttään. Facebook kerää valtavia määriä tietoja käyttäjistään ja epäselvät ja alati muuttuvat käyttöehdot ovat herättäneet runsaasti keskustelua sivuston motiiveista sekä sen toimien laillisuudesta. Miller ei kuitenkaan vastaa juurikaan tähän keskusteluun (mm. Boyd 2006, 2008; Debatin et al. 2009; Kirkpatrick 2010), vaan tarkastelee sivustoa käyttäjiensä näkökulmasta, esineenä ja työkaluna.

Tales from Facebook on luottavuudeltaan miellyttävää ja pyrkii kosiskelemaan populaaria yleisöä tarinallisuudellaan ja rivien väliin ujutetulla tieteellisyydellä. Millerin selkeä perehtyneisyys Facebookia käsitteleviin julkaisuihin ja tutkimuksiin on kiistatta analyysin parhainta antia lukijalle, mutta akateemisesta näkökulmasta jäin suuresti kaipaamaan lähdeluetteloita, sillä alaviitteistä yksittäisiä tutkimuksia on yhtä vaikea etsiä kuin neulaa heinäsuovasta. *Tales from Facebook* on siis miellyttävä lukukokemus trinidadilaisesta Fasbookista, mutta jää kuitenkin akateemisesti ylimalkaiseksi referoinniksi eikä tuo juurikaan uutta näkökulmaa keskusteluun.

Kirjoittaja valmistelee väitöskirjaa Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin oppiaineessa.

Lähteet:

boyd, danah. 2006. Facebooks “Privacy Trainwreck”: Exposure, Invasion, and Drama. *Apophenia Blog*. September 8.
<http://www.danah.org/papers/FacebookAndPrivacy.html> [haettu 15.10.2012.]

boyd, danah. 2008. Facebooks “Privacy Trainwreck”: Exposure, Invasion, and Drama. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* vol 14, 1: 13–20. <http://www.danah.org/papers/FacebookPrivacyTrainwreck.pdf> [haettu 15.10.2012.]

Debatin, Bernhard & Jennette Lovejoy, Ann-Kathrin Horn, Brittany Hughes. 2009. Facebook and Online Privacy: Attitudes, Behaviors, and Unintended Consequences. *Journal of Computer-Mediated Communication* vol. 15, 1: 83–108.
<http://onlinelibrary.wiley.com/store/10.1111/j.1083-6101.2009.01494.x/asset/j.1083-6101.2009.01494.x.pdf?v=1&t=h8bmjqtv&s=d4fbb26932b342a175a09781604d7cad2c2a8cf5> [haettu 15.10.2012.]

Kirkpatrick, David. 2010. *The Facebook Effect: The Inside Story of the Company That Is Connecting the World*. New York: Simon & Schuster.

Miller, Daniel. 1997. *Capitalism: An Ethnographic Approach*. Oxford: Berg.

Miller, Daniel & Don Slater. 2001. *The Internet: An Ethnographic Approach*. Oxford: Berg.

Miller, Daniel. 2011. *Tales from Facebook*. USA: Polity Press.

Roiko-Jokela, Heikki. 2008. Tutkimus kertoo liikuntakulttuurin muutoksista. *Hiidenkivi* 15, 4: 17–19.